

П.Г.ПЕРЕРВА, О.П.КОСЕНКО, Н.П.ТКАЧОВА, М.М.ТКАЧОВ
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО І МАРКЕТИНГОВОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті обґрунтовано основні види потенціалів, що визначають ефективність підприємницької діяльності промислових підприємств та організацій. В якості основних факторів виділені результати цінової, інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики. Запропоновано методичні положення оцінки різного виду потенціалів з використанням методу факторного аналізу. Фактори впливу на відповідний потенціал підприємництва групувано до групи умовно-постійних і до групи змінних. Розроблено низку економіко-математичних моделей з використанням яких є можливість проведення оцінки різного виду потенціалів не тільки на макрорівні, а і на мезорівні. Результати дослідження апробовані на ряді промислових підприємств та в університетських структурах.

Ключові слова: підприємництво, потенціал, маркетинг, інтелект, інновації, промислові підприємства

П.Г.ПЕРЕРВА, А.П.КОСЕНКО, Н.П.ТКАЧЕВА, М.М.ТКАЧЕВ
ФОРМИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТНОГО, ИНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО И МАРКЕТИНГОВОГО
ПОТЕНЦИАЛА ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

В статье обоснованы основные виды потенциалов, определяющих эффективность предпринимательской деятельности промышленных предприятий и организаций. В качестве основных факторов выделены результаты ценовой, инновационной, инвестиционной и маркетинговой политики. Предложены методические положения оценки различного вида потенциалов с использованием метода факторного анализа. Факторы влияния на соответствующий потенциал предпринимательства сгруппированы на условно-постоянные и переменные. Разработан ряд экономико-математических моделей с использованием которых есть возможность проведения оценки различного вида потенциалов не только на макроуровне, а и на мезоуровне. Результаты исследования апробированы на ряде промышленных предприятий и в университетских структурах.

Ключевые слова: предпринимательство, потенциал, маркетинг, интеллект, инновации, промышленные предприятия

P.G.PERERVA, O.P.KOSENKO, N.P.TKACHOVA, M.M.TKACHOV
FORM OF COMPETITIVE, INTELLECTUAL AND MARKETING POTENTIAL OF INNOVATORY
PIDPRIYMNICTSVA

The article substantiates the main types of potentials that determine the efficiency of entrepreneurial activity of industrial enterprises and organizations. The main factors are the results of pricing, innovation, investment and marketing policies. The methodical provisions of evaluation of different types of potentials using the method of factor analysis are proposed. Factors of influence on the corresponding potential of entrepreneurship are grouped into a group of conditional and constant variables and a group of variables. A number of economic and mathematical models have been developed, using which it is possible to carry out an estimation of different types of potentials not only at the macro level but also on the mesoforms. The results of the study have been tested on a number of industrial enterprises and in university structures.

Key words: entrepreneurship, potential, marketing, intelligence, innovations, industrial enterprises

Вступ. У постіндустріальному суспільстві досягнення конкурентних переваг українськими підприємствами як на вітчизняному, так і на зарубіжному ринках можливе лише за умови ефективного використання інноваційних та інтелектуальних ресурсів, впровадження сучасних наукомістких технологій, розробки якісно нової продукції, створення інновацій, сучасного маркетингового забезпечення. Ці обставини вимагають розробки науково обґрунтованих методик оцінки, формування, розвитку та ефективності використання конкурентного, інтелектуального та інноваційного потенціалу в підприємницькій діяльності вітчизняних підприємств. Інтеграція України до Європейського Союзу обумовлює необхідність впровадження в практику вітчизняних підприємств як досвіду розвинених країн з більш ефективного використання в процесах виробництва інноваційно-інтелектуальних ресурсів, так і розробки власного методологічного та методико-практичного інструментарію з метою формування та використання підприємницьких можливостей.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Питання аналізу, формування та використання

підприємницького потенціалу підприємств та організацій досліджувалися у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: І. Ансоффа, О. Алімова, В. Геєця, Н. Гончарової, В. Гриньової, Г. Добрава, Г. Жица, С. Ілляшенка, О. Кузьміна, Є. Лапіна, Л. Мельника, І. Отенко, П. Перерви, Д. Черваньова, Н. Чухрай, А. Яковлева та ін.

Разом з тим слід відзначити недостатнє розроблення комплексу задач, пов'язаних з питаннями оцінки рівня складових підприємницького потенціалу та ефективності його використання, зокрема, тих, що стосуються комплексного аналізу організаційно-управлінської, конкурентної, науково-технічної та ринкової (маркетингової) складових, забезпечення умов їх узгодженої взаємодії, оптимізації вибору й управління стратегіями реалізації та розвитку. Є нагальна потреба в удосконаленні методів оцінки ресурсного забезпечення кожної з вказаних вище складових підприємницького потенціалу – кадрових (інтелектуальних), фінансових, інформаційних та матеріально-технічних. Тому необхідні подальші дослідження змісту і ролі підприємництва в розвитку промислових підприємств та наукових організацій,

розробка ефективних механізмів цілеспрямованого управління підприємництвом на основі діагностики стану його складових. Теоретична важливість зазначених задач, їх практична значимість для ефективної діяльності підприємств обумовили вибір теми статті та коло питань, які в ній досліджуються.

Постановка завдання. Метою статті є розробка цінних, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик підприємницької діяльності промислових підприємств промислової продукції, формування системного підходу до економічного обґрунтування підприємництва.

Методологія. Теоретико-методологічна основна наукова робота, результати якої представлені в даній статті, служили працям вітчизняних та зарубіжних учених, присвячених проблемі перенесення результатів інтелектуальної праці та управління ринком інтелектуально-інноваційної продукції українських підприємств та організацій.

Результати дослідження. Проведений аналіз накопиченого досвіду і теорії питання [1-25] дозволяє визначити, що категорія «потенціал суб'єкта економіки» відображає собою діалектичну єдність і інтегральну характеристику сукупної здатності суб'єкта здійснювати самостійну конкурентну, інтелектуальну, маркетингову або інноваційну діяльність в сфері підприємництва з урахуванням об'єктивних умов, а також можливостей, створених для реалізації цієї здатності, системи зовнішніх і внутрішніх чинників і їх трансформації під впливом соціальних, науково-технічних, інформаційних і інших вимог ринку до діяльності кожного підприємства. Звідси витікає, що відповідний потенціал стосовно до різних рівнів дослідження – це комплекс економічних, організаційних і соціальних чинників, що визначають граничну (максимальну) здатність об'єкту (держави, регіону, галузі, організації або іншого суб'єкта економіки) самостійно створювати, тиражувати і використовувати створені у себе новації, сприймати створені за межами об'єкту інші новації, входити у взаємодію з іншими об'єктами для сумісного створення і (або) використання новацій, а також своєчасно позбавлятися від застарілого в існуючих соціально-економічних і організаційних умовах. Це повне визначення досліджуваного поняття можна представити в коротшому і зручнішому для подальшого аналізу вигляді: потенціал – це гранична здатність використовувати наявні можливості, створювати новації, сприймати вже створені новації і своєчасно позбавлятися від застарілого.

Тепер звернемося докладніше до аналізу двох важливих економічних термінів – інноваційний і економічний потенціал. Аналізуючи існуючі методики оцінки як економічного потенціалу [9], так і інноваційного [13, 14] можна відзначити вражаючу не тільки їх кореляцію, але і синхронність. Не дивлячись на те, що найпоширенішою точкою зору є те, що головне, домінантне значення в загальній ієрархії понять належить категорії економічного потенціалу, спробуємо обґрунтувати в деякій мірі іншу позицію. Як нам представляється, категорії «інноваційний потенціал» і «економічний потенціал»

є до певної міри синонімічними поняттями, оскільки відрізняються тільки рівнем аналізу, що проводиться, і його спрямованістю. З цієї точки зору, інноваційний потенціал суб'єкта економіки є його економічним потенціалом, скоректованим з урахуванням перспектив розвитку і критерію загальноекономічної ефективності, який застосовний до вузької сфери економічної науки – інноваційної діяльності.

В умовах розвитку ринкових відносин створюються необхідні передумови для формування принципів нової системи ресурсних, інвестиційних, наукових, інформаційних і інших зв'язків, що забезпечують реальне включення інноваційного потенціалу суб'єкта економіки у відтворення на національному рівні. Просторова і тимчасова «розкладка» інноваційного потенціалу у відтворювальному процесі по його суб'єктах, разом з різноманіттям форм його реалізації, зумовлюють необхідність розгляду його як системи. Зв'язки між окремими елементами цієї системи повинні бути впорядковані з погляду ефективності реалізації інноваційного потенціалу по об'єктах, формах, рівнях і часі, за допомогою технологічного впорядкування процедур управління ними, оскільки процес оновлення суб'єкта економіки і сам інноваційний цикл зумовлюють необхідність здійснення послідовних витрат в різні періоди часу і в різних формах.

Інноваційний потенціал суб'єкта економіки характеризує максимально можливий обсяг інноваційних дій, здійснюваних як суб'єктами ринку, так і зовнішніми по відношенню до суб'єкта економіки господарюючими суб'єктами з урахуванням об'єктивних можливостей, при дотриманні ряду умов, створених як загальною сукупністю учасників ринку, так і державно-адміністративними службами (максимально сприятливі правові умови діяльності, реалізація цільових програм підтримки, створення підприємницької інфраструктури, підтримка науки і т. д.). Поняття об'єктивних можливостей включає ряд невіддатливих змін людиною умов, таких як природно-кліматичні, ресурсні умови і т.д., а також ті, модифікація яких з причин дуже великого обсягу необхідних витрат або тривалості процесу зміни в найближчій перспективі не можлива: коректування структури ґрунтів або зміна вікової і освітньої структури трудових ресурсів [9, 13].

Таким чином, потенціал суб'єкта економіки P_i є функцією від ряду параметрів $(x_1, x_2, x_3 \dots x_n)$: наявність чинників виробництва, макроекономічних показників, показників розвитку інституційного середовища і ін.:

$$P_i = f(x_1, x_2, x_3 \dots x_n) \quad (1)$$

На наш погляд, всі чинники впливу, що входять в модель (1), можуть бути розділені на дві групи:

♦ умовно-постійні, рівень яких залишається незмінним при даному рівні розвитку технологій і суспільних відносин (природно-кліматичні, ресурсні, геополітичні і т.д.), тобто характер їх змін носить поступальний характер;

♦ змінні, які можуть бути змінені в рамках

даного рівня розвитку науки, техніка і технології.

Остання посилка дозволяє представити потенціал суб'єкта економіки в наступному вигляді:

$$\Pi_i = \sum_{i=1}^n F_i^{M\pi} + \sum_{j=1}^m F_j^V \quad (2)$$

де $F_i^{M\pi}$ - i -й умовно-постійний чинник; F_j^V - j -й змінний чинник; n - загальна кількість умовно-постійних чинників; m - кількість змінних чинників.

Більш точно значення Π_i в моделі (2) може бути отримане з використанням коефіцієнтів вагомості обох груп чинників, у зв'язку з їх різним ступенем впливу на кінцевий результат розрахунку. З урахуванням останнього зауваження модель (2) набуває наступний вигляд:

$$\Pi_i = \gamma_1 \sum_{i=1}^n F_i^{M\pi} + \gamma_2 \sum_{j=1}^m F_j^V, \quad (3)$$

де γ_1 і γ_2 - коефіцієнти вагомості, відповідно, умовно-постійних і змінних чинників, що формують інноваційний потенціал.

При цьому в залежності (3) повинна виконуватися умова $(\gamma_1 + \gamma_2) = 1$.

Слід відмітити, що значення коефіцієнтів вагомості γ_1 і γ_2 не постійні в часі. У кожен конкретний період часу їх значення може змінюватися залежно від ситуації в країні або іншому суб'єкті економіки. Такий підхід дозволяє гнучкіше реагувати на поточну ситуацію, відображаючи її вплив в результатах розрахунку. Більш того, якщо аналізувати запропоновану модель стосовно конкретного суб'єкта економічного простору, то можна уточнити наступні моменти: склад умовно-постійних чинників і їх сумарна питома вага в загальному об'ємі потенціалу може варіюватися для кожного конкретного об'єкту; змінні чинники слід оцінювати в динаміці для визначення тенденції їх розвитку. При цьому рівень значень показників, які признаються сприятливими також може коливатися.

Уточнення результатів розрахунку з використанням моделі (3) може бути вироблене з використанням внутрішньогрупових коефіцієнтів вагомості окремих чинників:

$$\Pi_i = \gamma_1 \sum_{i=1}^n \alpha_i F_i^{M\pi} + \gamma_2 \sum_{j=1}^m \alpha_j F_j^V, \quad (4)$$

$$\sum_{i=1}^n \alpha_i = \sum_{j=1}^m \alpha_j = 1$$

де λ_i і λ_j - коефіцієнти вагомості чинників, віднесених до умовно-постійних і до групи змінних.

Комплексну оцінку величини умовно-постійних чинників можна здійснити за допомогою індикаторів, які найчастіше використовуються для структурної оцінки гео економічного потенціалу регіонів України [13]: індексу природно-ресурсних чинників; індексу трудових ресурсів; індексу капіталоозброєності; індексу інвестиційних можливостей; індексу енергоозброєності. Для визначення такого роду комплексного показника представляється необхідним розрахувати синтетичні індекси: промислової спеціалізації (що враховує індикатори фондівіддачі і продуктивності праці в промисловості); створення валової доданої вартості; податкової платоспроможності; масштабів підприємництва

(малого і середнього бізнесу); інтенсивності зовнішньоекономічних потоків; екологічної стійкості; соціальної забезпеченості населення. Співвідношення вказаних інтегральних показників, що є статистично зваженими індикаторами (вони розраховуються по спеціальній формулі), дозволяє визначити градацію економічного розвитку суб'єкта економіки на підставі ефективності реалізації їх гео економічних можливостей. Необхідні, на наш погляд, локальні складові вказаних інтегральних показників [9] ми приводимо у вигляді 10 груп чинників.

1. Природно-кліматичні чинники: географічне середовище, ґрунт, корисні копалини, природна інфраструктура і т.п.

2. Чинники транспортної інфраструктури: наявність аеродрому, водного порту, довжина залізничних колій, автомобільних шляхів з твердим покриттям і т.п.

3. Демографічні чинники: чисельність населення, його вікова структура, соціальне положення, чисельність працездатного населення, чисельність зайнятих у всіх сферах економіки і т.п.

4. Освітньо-інтелектуальні чинники: частка населення з вищою освітою, кількість ВНЗ, НДІ і студентів, кількість осіб з науковими званнями і ступеннями, середні об'єми фінансування виконуваних і реалізованих НДР і т.д.

5. Чинники капіталоозброєності: об'єми прямих іноземних і вітчизняних інвестицій; залишкова вартість основних фондів, банківська мережа і її потужність і т.п.

6. Технологічні чинники: показники створення і освоєння виробництва нової техніки; рівень механізації і автоматизації виробництва; показники патентно-ліцензійної роботи; технологічний рівень виробництва і його наукоємка і т.п.

7. Чинники підприємництва: кількість малих і середніх підприємств; кількість працюючих на малих і середніх підприємствах; об'єми виробництва і широта номенклатури малих виробництв і т.п.

8. Екологічні чинники: об'єми шкідливих викидів в атмосферу; об'єми фінансування екологічних заходів і т.п.

9. Чинники зовнішньоекономічної діяльності: об'єми експорту і імпорту, зовнішньоторговельне сальдо, частка зовнішнього ринку і т.п.

10. Чинники енергетичної незалежності: об'єми вироблення і потреби в окремих видах енергоресурсів, наявність зовнішніх можливостей збільшення поставок енергоресурсів, стабільність цін на енергоресурси і т.п.

Що стосується змінних чинників, то слід зазначити, що характер їх зміни - безперервний. Зміни можуть відбуватися достатньо швидко. Хоча в даному процесі багато що залежить від рівня суб'єкта економіки, для якого визначається інноваційний потенціал. Наприклад, найяскравішим зразком змінних чинників інноваційного потенціалу суб'єкта економіки є законодавче поле діяльності інноватора в даному суб'єкті економіки (країні, галузі, регіоні, підприємстві). Для рівня держави в цілому цей чинник є змінним, оскільки для країни не представляється надзвичайно складним ініціювати і прийняти необхідні закони, а для рівня підприємства - умовно-постійним, оскільки саме підприємство має вельми обмежену нагоду для змін ситуації в законодавчому полі.

Висновки і рекомендації. Проведені дослідження свідчать про те, що в глобальній економічній конкуренції виграють країни, які забезпечують сприятливі умови для розвитку інноваційної

діяльності підприємств та організацій. Мова йде про формування сприятливого інноваційного середовища для стійкого розвитку підприємств та господарської системи в цілому. Тому першочерговим економічним завданням в сучасних умовах є формування економіки інновацій, тобто організаційної моделі економіки, заснованої на знаннях. Створення економіки інноваційного типу має в будь-якій країні реальні перспективи за умови створення національної інноваційної системи, яка буде ґрунтуватися на трьох взаємопов'язаних складових: знання, технології, інноваційна інфраструктура при відповідній маркетинговій підтримці підприємницької діяльності підприємств та організацій.

Список літератури

1. *Лляшенко С.М.* Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: монографія // за ред. С.М. Лляшенка. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. - 615 с.
2. *Перерва П.Г.* Моделювання стратегічної політики маркетингу конкурентоспроможності на засадах бенчмаркінгу / *П.Г.Перерва, Н.П.Ткачова* // Економічні науки : зб. наук. праць. Сер. : Економіка та менеджмент. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34), ч. 2. – С. 10-23.
3. *Перерва П.Г.* Управління інноваційною діяльністю // Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. / *О.А.Старостіна, Н.П.Гончарова, Є.В.Крикавський*, та ін., за ред. О.А.Старостіної. – К. : Знання, 2009. – С.461-518.
4. *Kocziszky G.* Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / *G.Kocziszky, M.Veress Somosi, P.G.Pererva* // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167. – Режим доступа: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jlbCWwPpPrY7esG925mrQudP/view>
5. *Товажнянський В.Л.* Антикризисний моніторинг фінансово-економічних показників роботи машинобудівного підприємства / *П.Г.Перерва, В.Л. Товажнянський* // Економіка розвитку. – Х. : ХНЕУ. – 2010. – №2 (54). – С.46-50, 23.
6. *Перерва П.Г.* Підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств на засадах синергетичного бенчмаркінгу / *П.Г.Перерва, Т.О.Коблєва, Н.П.Ткачова* // Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка" : зб. наук. праць. Сер. : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів : Львівська політехніка, 2015. – № 819. – С. 167-174.
7. *Ткачова Н.П.* Синергетичний ефект бенчмаркінгу конкурентних переваг / *П.Г.Перерва, Н.П.Ткачова* // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4(1). – С. 55- 66.
8. *Перерва П.Г.* Формування кон'юнктури ринку електротехнічної продукції / *П.Г.Перерва, Т.О.Коблєва, Н.П.Ткачова* // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : зб. наук. праць. Сер. : Проблеми економіки та управління. – Львів : Львівська політехніка, 2015. – № 815. – С. 118-125.
9. *Перерва П.Г.* Экономика и управление инновационной деятельностью: учебник / Под ред. проф. Перервы П.Г., проф. Вороновского Г.К., проф. Меховича С.А., проф. Погорелова Н.И. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2009. – 1203 с.
10. *Ткачова Н.П.* Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства / *П.Г.Перерва, Н.П.Ткачова* // Економіка розвитку. – Харків : ХНЕУ, 2011. – № 4 (60). – С. 116-120.
11. *Перерва П.Г.* Практический маркетинг / П.Г.Перерва.- Выпуск 1. Термины и определения / Справочник менеджера промышленного предприятия.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 96 с.
12. *Перерва, П.Г.* Моделювання споживчої, виробничої, інтелектуальної та кадрової складових ресурсного потенціалу [Текст] / *П.Г.Перерва, А.П.Косенко, А.В.Косенко* // Вісник НТУ „ХПІ”. – 2012. – № 51(957). – С. 68-73.
13. *Косенко О.П.* Економічна оцінка інноваційного потенціалу: дис. ... канд. екон. наук: 08.02.02 / О.П. Косенко. – Х.: НТУ „ХПІ”, 2006. – 224 с.
14. *Косенко О.П.* Економічна сутність та методичні основи визначення рівня потенціалу виробничої системи / О. П.

Косенко, А. І. Яковлев // Маркетинг. Менеджмент. Інновації : монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. М. Лляшенка. – Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2010. – С. 186– 194.

15. *Перерва П.Г.* Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності / *П.Г.Перерва, С.Нагі, Т.О.Коблєва* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94.

16. *Kocziszky, György* Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / *G.Kocziszky, M.Veress Somosi, P.G.Pererva* // Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. / Кременч. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського.– Кременчук, 2017. – С. 164-167. – Режим доступа: <https://drive.google.com/file/d/1r-6uz8h9jlbCWwPpPrY7esG925mrQudP/view>

17. *Kocziszky, György* Compliance of an enterprise / *György Kocziszky, M. Veress Somosi, P. Pererva* // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 19-20.

18. *Sikorska M.* Compliance service at guest services enterprises / *M.Sikorska, György Kocziszky, P.G.Pererva* // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 19 жовтня 2017 р. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – С. 389-391.

19. *Kocziszky, György* Reputational compliance / *György Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobielieva* // Дослідження та оптимізація економічних процесів "Оптимум–2017" : тр. 13-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2017 р. / ред.: О. В. Маноїленко, Є. М. Строков. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 140-143.

20. *Pererva P.G.* Technology transfer / *P. G. Pererva, György Kocziszky, D.Szakaly, M.Somosi Veress* - Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

21. *Kocziszky, György* Compliance risk in the enterprise / *G.Kocziszky, M.Veress Somosi, T.O.Kobielieva* // Стратегія інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2017" : тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2017 р. / ред.: П. Г. Перерва, Є. М. Строков, О. М. Гуцан. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 54-57.

22. *Nagy, Szabolcs* Current evaluation of the patent with regarding the index of its questionnaire / *S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva* // Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали 9-ї Всеукр. наук.-практ. конф., 19 квітня 2018 р. – Київ : НАУ, 2018. – С. 21-22.

23. *Nagy, Szabolcs* Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises / *S. Nagy, P. Pererva* // Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матеріалів 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2018 р. – Харків : ХНАДУ, 2018. – С. 88-89.

24. *Nagy, Szabolcs* Estimation of economic efficiency of power engineering / *S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva* // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : матеріали 10-ї Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2018 р. – Харків : ХНУБА, 2018. – Ч. 2. – С. 3-6.

25. *Nagy, Szabolcs* Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine / *S.Nagy* // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 46 (1267). – С. 174-179.

References (transliterated):

1. *Pyashenko S.M.* Marketing innovatsiy i innovatsii v marketinge: monografiya // pod red. S.M. Pyashenko. - Sumy: ITD «Universitetskaya kniga», 2008. - 615 s.
2. *Pererva P.G.* Modelirovaniye strategicheskoy politiki marketinga konkurentosposobnosti na osnove benchmarkinga / *P.G.Pererva, N.P.Tkachova* // Ekonomicheskije nauki: sb. nauk. trudov. Ser. Ekonomika i menedzhment. - Lutsk: LNTU, 2012. - Vyp. 9 (34), ch. 2. - S. 10-23.
3. *Pererva P.G.* Upravleniye innovatsionnoy deyatel'nost'yu // Marketing: teoriya, mirovoy opyt, ukrainskaya praktika: ucheb. / *O.A.Starostina, N.P.Goncharova, Ye.V.Krikavskiy* i dr., Pod red. O.A.Starostinoi. - M.: Znaniye, 2009. - 1070 s.

4. *Kocziszky G.* Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / *G.Kocziszky, M.Veres Somosi, P.G.Pererva* // Strategicheskiye perspektivy razvitiya ekonomicheskikh sub'yektov v nestabil'noy ekonomicheskoy srede: sb. tezisov nauk. robot 2-y Vseukr. nauchno-prakticheskoy. internet-konf. s mezhdunar. uchastiyem, 28-30 noyabrya 2017 / Kremenchn. nats. un-t im. Mikhaïla Ostrogradskogo. - Kremenchug, 2017. - S. 164-167. - Rezhim dostupa: <https://drive.google.com/file/d/1r-guz8h9j1-bCWwpPrY7esG925mrQudP/view>

5. *Tovazhnyanskiy V.L.* Antikrizisnyy monitoring finansovо-ekonomicheskikh pokazateley raboty mashinostroitel'nogo predpriyatiya / *P.G.Pererva, V.L.Tovazhnyanskiy* // Ekonomika razvitiya. - KH.: KHNEU. - 2010. - №2 (54). - S.46-50. 23.

6. *Pererva P.G.* Povysheniye konkurentosposobnosti mashinostroitel'nykh predpriyatiy na osnove sinergeticheskogo benchmarkinga / *P.G.Pererva, T.A.Kobeleva, N.P.Tkacheva* // Vestnik Nats. un-ta "Lvovskaya politekhnika": sb. nauk. trudov. Ser. Menedzhment i predprinimatel'stvo v Ukraine: etapy stanovleniya i problemy razvitiya. - L'vov Lvovskaya politekhnika, 2015 - № 819. - S. 167-174.

7. *Tkacheva N.P.* Sinergeticheskiy effekt benchmarkinga konkurentnykh preimushchestv / *P.G.Pererva, N.P.Tkacheva* // Marketing i menedzhment innovatsiy. - 2011. - № 4 (1). - S. 55- 66.

8. *Pererva P.G.* Formirovaniye rynka elektrotekhnicheskoy produktsii / *P.G.Pererva, T.O.Kobeleva, N.P.Tkacheva* // Vestnik Nats. un-ta «Lvovskaya politekhnika»: sb. nauk. trudov. Ser. : Problemy ekonomiki i upravleniya. - L'vov Lvovskaya politekhnika, 2015 - № 815. - S. 118-125.

9. *Pererva P.G.* Ekonomika i upravleniye innovatsionnoy deyatel'nostyu: uchebnik / Pod red. prof. Pererva P.G., prof. Voronovskogo K., prof. Mekhovicha S.A., prof. Pogorelova N.I. - Kharkov: NTU «KHPI», 2009. - 1203 s.

10. *Tkacheva N.P.* Razvitiye metodov analiza fakticheskogo sostoyaniya konkurentnykh preimushchestv predpriyatiya / *P.G.Pererva, N.P.Tkacheva* // Ekonomika razvitiya. - Kharkov: KHNEU, 2011. - № 4 (60). - S. 118-120.

11. *Pererva P.G.* Prakticheskiy marketing / *P.G.Pererva.* - Vypusk 1. Terminy i opredeleniya / Spravochnik menedzhera promyshlennogo predpriyatiya. - M.: NPO «Reklama, informatsiya, marketing», 1991. - 96 s.

12. *Pererva P.G.* Modelyuvannya spozhyvchoyi, vyrobnychoyi, intelektual'noyi ta kadrovoyi skladovoykh resursnoho potentsialu [Tekst] / *P.H.Pererva, A.P.Kosenko, A.V.Kosenko* // Visnyk NTU „KHPI”. - 2012. - № 51(957). - S. 68-73.

13. *Kosenko O.P.* Ekonomichna otsinka innovatsionnoho potentsialu: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.02.02 / O.P.Kosenko. - Kh.: NTU „KHPI”, 2006. - 224 s.

14. *Kosenko O.P.* Ekonomichna sutnist' ta metodychni osnovy vyznachennya rivnya potentsialu vyrobnychoyi systemy / *O.P.Kosenko, A.I.Yakovlyev* // Marketynh. Menedzhment. Innovatsiyi : monohrafiya / za zah. red. d.e.n., profesora S. M. Ilyashenka. - Sumy : TOV «TD «Papyrus», 2010. - S. 186– 194.

15. *Pererva P.G.* Evaluation of the impact of innovative, investment and marketing policy of the enterprise on the level of competitiveness / *P.G.Pererva, Szabolcs Nagy, T.O.Kobyelyeva* // Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyyu

politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr. - Kharkiv : NTU "KHPI", 2018. - № 15 (1291). - S. 89-94.

16. *Kocziszky, György* Anti-corruption compliance in the enterprise's program [Electronic resource] / *G.Kocziszky, M.Veres Somosi, P.G.Pererva* // Stratehichni perspektivy rozvytku ekonomichnykh sub'yektiv v nestabil'nomu ekonomichnomu seredovyshchi: zb. tez. nauk. robot 2-yi Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. z mizhnar. uchastyu, 28-30 lystopada 2017 r. / Kremench. nats. un-t im. Mykhayla Ostrogradskogo. - Kremenchuk, 2017. - S. 164-167. - Rezhym dostupa: <https://drive.google.com/file/d/1r-guz8h9j1-bCWwpPrY7esG925mrQudP/view>

17. *Kocziszky, György* Compliance risk in the enterprise / *G.Kocziszky, M.Veres Somosi, T.O.Kobielieva* // Stratehiyi innovatsionnoho rozvytku ekonomiky Ukrainy: problemy, perspektivy, efektyvnist' "Forvard-2017" : tr. 8-yi Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. stud. ta molodykh vchenykh, 27 hrudnya 2017 r. / red.: *P.G.Pererva, Y.M.Strokov, O.M.Gutsan*. - Kharkiv : NTU "KHPI", 2017. - S. 54-57.

18. *Sikorska M.* Compliance service at guest services enterprises / *M. Sikorska, G. Kocziszky, P. G. Pererva* // Menedzhment rozvytku sotsial'no-ekonomichnykh system u noviy ekonomitsi : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf., m. Poltava, 19 zhovtnya 2017 r. - Poltava : PUET, 2017. - S. 389-391.

19. *Kocziszky, György* Reputational compliance / *G.Kocziszky, M.Veres Somosi, T.O.Kobielieva* // Doslidzhennya ta optymizatsiya ekonomichnykh protsesiv "Optimum-2017" : tr. 13-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 6-8 hrudnya 2017 r. / red.: *O.V.Manoilenko.* - Kharkiv : NTU "KHPI", 2017. - C. 140-143.

20. *Pererva P.G.* Technology transfer / *P.G.Pererva, G.Kocziszky, D.Szakaly, M. Somosi Veres* - Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.

21. *Kocziszky, György* Sompliance of an enterprise / *G.Kocziszky, M.Veres Somosi, P.Pererva* // Suchasni pidkhody do kreatyvnoho upravlinnya ekonomichnykh protsesamy : materialy 9-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf., 19 kvitnya 2018 r. - Kiev: NAU, 2018. - S. 19-20.

22. *Nagy, Szabolcs* Current evaluation of the patient with regarding the index of its questionnaire / *S. Nagy, M.Sikorska, P.Pererva* // Suchasni pidkhody do kreatyvnoho upravlinnya ekonomichnykh protsesamy : materialy 9-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf., 19 kvitnya 2018 r. - Kyiv : NAU, 2018. - S. 21-22.

23. *Nagy, Szabolcs* Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises / *S.Nagy, P.Pererva* // Suchasni tendentsiyi rozvytku svitovoyi ekonomiky : zb. materialiv 10-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 18 travnya 2018 r. - Kharkiv : KHNUA, 2018. - S. 88-89.

24. *Nagy, Szabolcs* Estimation of economic efficiency of power engineering / *S. Nagy, M. Sikorska, P. Pererva* // Yevropeys'kyy vektor modernizatsiyi ekonomiky: kreatyvnist', prozorist' ta stalyy rozvytok : materialy 10-yi Yuvil. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 18-19 kvitnya 2018 r. - Kharkiv : KHNUA, 2018. - CH. 2. - S. 3-6.

25. *Nagy, Szabolcs* Digital economy and society – a cross country comparison of Hungary and Ukraine / *S.Nagy* // Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskyyu politekhnichnyy instytut" (ekonomichni nauky) : zb. nauk. pr. - Kharkiv : NTU "KHPI", 2017. - № 46 (1267). - S. 174-179.

Надійшла (received) 01.06.2018

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Перерва Петро Григорович (Перерва Петр Григорьевич, Pererva Petr Grigorievich) – доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», завідувач кафедри організації виробництва та управління персоналом; тел.: (067) 940-16-81; e-mail: pgpererva@gmail.com

Косенко Олександра Петрівна (Косенко Александра Петровна, Kosenko Alexandra Petrovna) – доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор кафедри економіки і маркетингу; тел.: (096) 366- 58-67; e-mail: kosenkoalexandra1@gmail.com

Ткачова Надія Петрівна (Ткачева Надежда Петровна, Tkacheva Nadezhda Petrovna) – кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри економіки і маркетингу; тел.: (067)122-40-02; e-mail: nadin.86@rambler.ru

Ткачов Максим Михайлович (Ткачев Максим Михайлович, Tkachev Maxim Mikhailovich) - кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри організації виробництва та управління персоналом; тел.: (067)122-40-02; e-mail: tkachovmaksim85@gmail.com